

Film Fatih Akin vestigt aandacht op NSU-moorden

[Achtergrond](#) - 22 maart 2018 - Auteur: Marja Verburg

De film 'Aus dem Nichts' van regisseur Fatih Akin draait vanaf 23 maart in de Nederlandse bioscopen. Het verhaal is gebaseerd op het NSU-schandaal: tussen 2000 en 2007 pleegde een neonazi-terreurgroep in Duitsland ongehinderd tien moorden en meerdere bomaanslagen.

In de film verliest de Duitse Katja (Diane Kruger) haar man en hun zoon bij een spijkerbomaanslag in Hamburg. Haar man heeft een Koerdische achtergrond en in eerste instantie zoekt de politie het motief en de daders van de aanslag in die hoek. Maar als snel blijken er neonazi's achter te zitten en volgt een proces. De film zit Katja, haar verdriet en haar woede dicht op de huid.

De personages in de film zijn fictief, maar het verhaal is gebaseerd op de NSU-terreur. [Fatih Akin](#), Duitser en zoon van Turkse immigranten, wilde deze film vanwege zijn eigen Turkse achtergrond maken. "Deze moorden gaan mij persoonlijk aan", zei hij daarover in een [interview](#) met Deutschlandfunk. "Ik had ook een van de slachtoffers kunnen zijn, om de eenvoudige reden dat mijn ouders Turken zijn."

Nationalsozialistischer Untergrund

NSU staat voor *nationalsozialistischer Untergrund*: ondergrondse neonazi's dus. Dat er in Duitsland een neonazi-terreurgroep bestond, kwam in november 2011 aan het licht, toen twee Duitsers, Uwe Mundlos en Uwe Böhnhardt, zelfmoord pleegden na een bankoverval. Al snel bleek dat zij uit Thüringen afkomstige neonazi's waren die ondergedoken leefden en al jaren werden gezocht. Het derde lid van het neonazi-trio was Beate Zschäpe, zij gaf zichzelf aan bij de politie.

Toen in de weken erna bleek wat dit trio op zijn geweten had, was de schok in Duitsland groot. De NSU wordt verantwoordelijk gehouden voor tien moorden, 15 roofovervallen en verschillende bomaanslagen. Daaronder een met een spijkerbom in Keulen. De spijkerbomaanslag in de film is daarop gebaseerd, al zijn er in Keulen wonderwel geen doden, maar alleen gewonden gevallen.

Bij de NSU-moorden gaat het om een politieagente en negen allochtone

middenstanders: acht Turken en een Griek. De moorden werden gepleegd tussen 2000 en 2007 en stonden jarenlang bekend als de *Dönermoorden*. Dit omdat de politie ervan uitging dat het om afrekeningen binnen het Turkse milieu ging. Nabestaanden van de vermoorde mannen moesten allerlei verdachtmakingen over zich heen laten komen (zie ook: [ZDF-interview](#) met de weduwe van een van de NSU-slachtoffers, v.a. 14:33 min). Het zegt iets over de [blinde vlek](#) die Duitsland destijds had voor extreem-rechts geweld.

Verfassungsschutz

Al snel bleek dat de Duitse opsporings- en veiligheidsdiensten in de NSU-zaak grote fouten hadden gemaakt. Vooral het beeld dat van de [Verfassungsschutz](#), de binnenlandse veiligheidsdienst, naar buiten kwam, is ontluisterend. Het is een beeld van grove nalatigheid en incompetentie en het verwijt kwam al snel dat de diensten met hun rechteroog blind waren: ze hadden [geen oog voor extreem-rechtse terreur](#).

Via hun informanten steunden de veiligheidsdiensten feitelijk extreem-rechts, met geld en andere middelen

Een van de problemen was dat elke deelstaat zijn eigen veiligheidsdienst heeft en die wisselden onderling nauwelijks informatie uit. Het NSU-trio was in sommige deelstaten bekend, maar in andere niet. Zo konden ze bijna 10 jaar lang ongehinderd hun gang gaan.

Tegelijkertijd werkten de diensten veel samen met informanten in de extreem-rechtse scene. Maar door die informanten te steunen, steunden de diensten feitelijk extreem-rechts, met geld en andere middelen. Sommige informanten bleken ook contact met de drie ondergedoken NSU-leden te hebben gehad en hebben hen waarschijnlijk met overheidsgeld geholpen.

NSU-proces

In 2013 begon het [proces tegen de NSU](#). Dat loopt nog steeds. Omdat de twee Uwes zelfmoord hadden gepleegd, is Beate Zschäpe de enige overgebleven hoofdverdachte van het neonazi-trio. Tegen haar is inmiddels levenslang geëist.

Naast haar staan nog vier anderen terecht, onder meer voor medeplichtigheid aan moord. Maar daarmee staan waarschijnlijk lang niet alle betrokkenen voor de rechter. De NSU had een groot netwerk van helpers.

Het NSU-proces is het grootste Duitse strafproces van na de oorlog
Het NSU-proces is het grootste Duitse strafproces sinds de eenwording. Dat het zo lang duurt, is mede omdat in Duitsland processen uitgebreider worden gevoerd

dan in Nederland. Er zijn bijvoorbeeld meer dan 800 getuigen en meer dan 40 experts gehoord. Bovendien mogen slachtoffers en nabestaanden als *Nebenkläger* optreden, een soort mede-aanklagers. Dat zijn er in dit proces meer dan 90, die door zo'n 60 advocaten worden vertegenwoordigd. Ook zij komen in het proces uitgebreid aan het woord.

Extreem-rechts in Duitsland

De NSU-zaak zegt iets over de omgang met extreem-rechts in Duitsland. Sinds in 2011 bekend werd dat er zoiets als een neonazi-terreurcel bestond, is de aandacht voor extreem-rechts in Duitsland flink toegenomen.

De extreem-rechtse scene is in Duitsland veel groter dan in Nederland en vooral ook veel gewelddadiger. Dat werd bijvoorbeeld duidelijk tijdens de vluchtelingen crisis, die als een soort katalysator voor extreem-rechts geweld heeft gewerkt. In 2015 en 2016 nam dat geweld enorm toe: er waren in die periode rond [10 geweldsdelicten](#) tegen vluchtelingen en asielzoekerscentra per dag.

In 2015 en 2016 nam het extreem-rechtse geweld enorm toe, er waren zo'n 10 geweldsdelicten per dag

Het gaat daarbij deels, net als bij de NSU, om georganiseerd geweld. Begin deze maand bijvoorbeeld werden leden van een andere extreem-rechtse terreurgroep, de [Gruppe Freital](#), veroordeeld tot lange gevangenisstraffen van rond de tien jaar. Zij pleegde de afgelopen jaren meerdere aanslagen met explosieven, gericht tegen vluchtelingen en mensen die vluchtelingen hielpen. Ook hier faalden overheidsdiensten. Dat de daders uiteindelijk toch zijn veroordeeld en zulke hoge straffen kregen, wordt in Duitsland gezien als een belangrijk signaal dat vijandigheid tegen buitenlanders en extreem-rechtse terreur niet worden geaccepteerd.

Het is een van de redenen waarom Fatih Akin deze film wilde maken: ervoor zorgen dat er aandacht is en blijft voor wat de NSU heeft gedaan, in Duitsland en daarbuiten. Akin heeft de film bewust gemaakt met het idee dat die in het buitenland wordt uitgebracht - hij heeft er inmiddels onder meer een Golden Globe mee gewonnen.

Artikel:

<https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/25426/film-fatih-akin-vestigt-aandacht-op-nsu-moorde>
n